

Arolygiaeth Ei Fawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru
His Majesty's Inspectorate for Education and Training in Wales

Adroddiad ar

Ysgol Gynradd Carrog

**Carrog
Ger Corwen
LL21 9AW**

Dyddiad yr arolygiad: Tachwedd 2022

gan

**Estyn, Arolygiaeth Ei Fawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant
yng Nghymru**

Ynglŷn ag Ysgol Gynradd Carrog

Enw'r darparwr	Ysgol Gynradd Carrog
Awdurdod lleol	Cyngor Sir Ddinbych
Iaith y darparwr	Saesneg
Math o ysgol	Cynradd
Cymeriad crefyddol	
Nifer y disgyblion ar y gofrestr	42
Disgyblion o oed ysgol statudol	38
Nifer yn y dosbarthiadau meithrin	
Canran y disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim dros gyfartaledd o dair blynedd (Canran genedlaethol y disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim dros gyfartaledd o dair blynedd yn y sector cynradd yw 21.3%)	16.0%
Canran y disgyblion y nodwyd bod ganddynt anghenion dysgu ychwanegol (a) (Canran genedlaethol y disgyblion y nodwyd bod ganddynt anghenion dysgu ychwanegol yn y sector cynradd yw 22.2%)	21.1%
Canran y disgyblion sy'n siarad Cymraeg ar yr aelwyd	23.8%
Canran y disgyblion sy'n siarad Saesneg fel iaith ychwanegol	0%
Dyddiad penodi'r pennaeth	01/09/2012
Dyddiad arolygiad blaenorol Estyn (os yw'n berthnasol)	24/01/2012
Dyddiad dechrau'r arolygiad	21/11/2022

Cymerwyd y data a grybwyllwyd o'r Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion diweddaraf sydd ar gael. Gallai'r ffigurau hyn fod ychydig yn wahanol i'r rhai a welwyd yn ystod yr arolygiad.

Mae rhagor o wybodaeth ar gael o wefan Fy Ysgol Leol Llywodraeth Cymru, trwy'r ddolen isod: fyysgolleol.llyw.cymru

- a. Mae'r term 'anghenion dysgu ychwanegol' yn cael ei ddefnyddio i ddisgrifio'r disgyblion hynny sydd ar gofrestr AAA/ADY yr ysgol.

Trosolwg

Mae arweinwyr a staff ar draws Ffederasiwn Ysgol Caer Drewyn ac Ysgol Carrog yn gweithio gyda'i gilydd yn dda i ddarparu amgylchedd dysgu ysgogol a phwrpasol ar gyfer yr holl ddisgyblion. Mae ganddynt ddisgwyliadau a dyheadau uchel i ddisgyblion fod y gorau y gallant fod. Mae datblygu agweddau cryf at ddysgu, parch at bobl eraill a chefnogi lles disgyblion a staff wrth wraidd gweledigaeth a gwerthoedd y ffederasiwn. O ganlyniad, mae disgyblion yn teimlo'n ddiogel a'u bod yn cael eu gwerthfawrogi, ac yn cyfrannu'n dda at fywyd eu hysgol.

Mae athrawon ac aelodau staff eraill yn Ysgol Carrog yn addasu'r addysgu a'r dysgu yn dda iawn i ddiwallu anghenion dysgwyr. Mae addysgu a dysgu effeithiol, ynghyd â chwricwlwm cyfoethog ac amrywiol, yn sicrhau bod disgyblion yn dangos diddordeb yn eu dysgu ac yn gweithio'n dda yn annibynnol a gyda chyfoedion i gwblhau eu 'tasgau' neu'u heriau. Mae hyn yn helpu meithrin agweddau cadarnhaol at ddysgu a medrau effeithiol o ran dysgu'n annibynnol. Caiff disgyblion gyfleoedd pwrpasol i ymarfer eu medrau llythrennedd, rhifedd a digidol yn dda trwy dasgau a phrofiadau dysgu cyfoethog, ond mae'r ddarpariaeth ar gyfer y Gymraeg ar draws yr ysgol yn llai datblygedig. Yn ychwanegol, mae gallu disgyblion i adnabod yr hyn maent yn ei wneud yn dda a sut gallant wella'u gwaith yn gyfyngedig.

Mae'r pennaeth, arweinwyr eraill ac aelodau o'r corff llywodraethol yn adnabod eu cymuned yn dda. Mae ganddynt ddealltwriaeth dda o anghenion eu disgyblion a'u teuluoedd, ac maent yn gweithio'n ddiwyd â rhanddeiliaid eraill i'w cynorthwyo cystal ag y gallant. Mae hwn yn gryfder yn yr ysgol ac yn helpu i feithrin perthnasoedd cadarnhaol ar draws cymuned gyfan yr ysgol. O ganlyniad, mae bron pob un o'r disgyblion yn gwneud cynnydd da yn yr ysgol.

Argymhellion

- A1 Gwella cyfleoedd i ddisgyblion ddatblygu a gwneud cynnydd da yn eu medrau siarad Cymraeg
- A2 Cryfhau adborth athrawon a chyfleoedd i ddisgyblion fyfyrion ar eu gwaith fel eu bod yn gwybod beth i'w wneud i wella

Beth sy'n digwydd nesaf

Bydd yr ysgol yn llunio cynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r argymhellion o'r arolygiad.

Bydd Estyn yn gwahodd yr ysgol i baratoi astudiaeth achos ar ei gwaith yn gysylltiedig â datblygu cwricwlwm cyfoethog ac addysgu effeithiol sy'n diwallu anghenion pob un o'r dysgwyr, ac yn hyrwyddo agweddau cryf at ddysgu, i'w lledaenu ar wefan Estyn.

Prif werthusiad

Dysgu

Er bod llawer o ddisgyblion yn dechrau yn yr ysgol â medrau sydd islaw'r cam datblygiad disgwylidig ar gyfer eu hoedran, mae bron pob un o'r disgyblion yn gwneud cynnydd cryf o'u manau cychwyn. Maent yn datblygu ac yn cymhwyso ystod addas o fedrau sy'n eu galluogi i lwyddo yn eu gwaith ar draws y cwricwlwm. Gwna disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) gynnydd da yn unol â'u targedau unigol.

Mae'r rhan fwyaf o'r disgyblion yn datblygu eu medrau llythrennedd Saesneg yn dda. Mae disgyblion iau yn datblygu medrau siarad a gwrando yn llwyddiannus o oed cynnar, er enghraifft wrth iddynt ailadrodd stori gyfarwydd. Maent yn siarad yn hyderus ag ymwelwyr am y gwaith ar waliau'r dosbarth. Mae disgyblion hŷn yn datblygu ystod gynyddol o eirfa ac, erbyn diwedd Blwyddyn 6, mae'r rhan fwyaf ohonynt yn siarad â mynegiant mwyfwy aeddfed. O oed cynnar, mae bron pob un o'r disgyblion yn datblygu dealltwriaeth gadarn o'r seiniau mae llythrennau gwahanol yn eu gwneud ac mae hyn yn eu helpu i wneud cynnydd cryf yn eu medrau darllen wrth iddynt symud drwy'r ysgol. Mae bron pob un o'r disgyblion yn darllen â rhuglder da yn Saesneg erbyn diwedd Blwyddyn 6 and yn defnyddio eu medrau'n dda i ddod o hyd i wybodaeth mewn testunau anghyfarwydd. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion iau yn datblygu medrau ysgrifennu cadarn ac, erbyn diwedd Blwyddyn 2, mae llawer ohonynt yn ysgrifennu darnau estynedig o destun diddorol. Er enghraifft, maent yn ailadrodd storïau o'r Beibl, fel gwrth Iesu'n iachau dyn dall. Mae disgyblion hŷn yn cymhwyso eu medrau ysgrifennu i gyd-destunau gwahanol yn addas. Er enghraifft, maent yn ysgrifennu adroddiad addysgiadol am losgfynddoedd ac yn disgrifio dinas Pompeii, gan ddewis ansoddeiriau addas i greu effaith. Maent hefyd yn cyfleu gwybodaeth am Yr Wyddfa yn glir mewn pamffledi deniadol. Fodd bynnag, nid yw disgyblion yn mireinio gwaith yn ddigon da yn sgil adborth. O ganlyniad, nid yw eu gwaith ysgrifenedig cystal ag y gallai fod bob tro.

Daw'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gyfarwydd ag ychydig o eiriau ac ymadroddion Cymraeg o oed cynnar. Fodd bynnag, nid ydynt yn datblygu'n siaradwyr Cymraeg hyderus ac, at ei gilydd, gwna disgyblion gynnydd cyfyngedig o ran datblygu eu medrau Cymraeg.

Yn gyffredinol, gwna disgyblion gynnydd da o ran datblygu dealltwriaeth o gysyniadau mathemategol, fel rhif, siâp a mesur. Er enghraifft, mae disgyblion iau yn trefnu dail mewn cylchoedd yn yr ardaloedd awyr agored i gynrychioli ffracsiynau gwahanol ac mae disgyblion hŷn yn defnyddio eu dysgu blaenorol yn dda i ddatrys problemau. Mae llawer o ddisgyblion yn defnyddio eu medrau rhifedd yn addas yn eu gwaith ar draws y cwricwlwm. Er enghraifft, gwna disgyblion iau siartiau bloc cywir i gofnodi sut mae eu cyfoedion yn teithio i'r ysgol. Mae disgyblion hŷn yn gweithio allan arwynebedd a chyfaint stadiymau pêl-droed maent yn eu dylunio gan ddefnyddio rhaglen adeiladu modelau 3D rhithwir.

Gwna disgyblion iau gynnydd cadarn o ran datblygu eu medrau digidol. Maent yn rheoli tegan rhaglenadwy yn fedrus i'w anfon i'r lleoliad dymunol ac yn defnyddio stopwats yn gywir i amseru gweithgareddau yn yr ardal awyr agored. Mae disgyblion

hŷn yn cymhwyso eu medrau digidol yn dda, er enghraifft i wneud cyflwyniadau am ddiogelwch y ffyrdd sy'n cyfuno delweddau, testun a throslais.

Ar draws yr ysgol, mae medrau creadigol a medrau meddwl disgyblion yn datblygu'n dda. Mae disgyblion iau yn defnyddio offerynnau cerdd, fel clychau, symbolau a harmonicâu fel cyfeiliant i stori Branwen o chwedloniaeth Gymreig. Maent yn datblygu medrau datrys problemau effeithiol trwy weithio fel tîm, er enghraifft i greu model o bont allan o bapur er mwyn i Bendigeidfran groesi o Gymru i Iwerddon heb wlychu. Mae disgyblion hŷn yn defnyddio eu medrau meddwl yn dda i adeiladu pont o fewn cyllideb benodol, gan ddefnyddio teiars a phlanciau. Maent yn datblygu eu medrau creadigol yn dda trwy gynllunio eu dawns eu hunain i adrodd stori i gerddoriaeth, gan gyfleu'r olygfa wrth i ddraig sy'n anadlu tân darfu ar dawelwch coedwig.

O oed cynnar, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn dechrau datblygu medrau corfforol da. Mae disgyblion iau yn datblygu medrau echddygol manwl cryf, er enghraifft wrth gymryd rhan mewn gweithgareddau bwriadus sydd wedi'u gosod i gerddoriaeth i gryfhau eu dwylo trwy lawdrin clai. Mae'r disgyblion iau yn defnyddio beiciau tair olwyn a beiciau bach yn addas i ddatblygu medrau echddygol bras. Mae bron pob un o'r disgyblion yn cymryd rhan yn frwdfrydig mewn gwersi addysg gorfforol. Er enghraifft, mae disgyblion iau yn ymateb yn dda i heriau sy'n eu helpu i wella eu cydbwysedd a'u cydsymud ac mae disgyblion hŷn yn cymryd rhan mewn sesiynau pêl-droed i ddathlu dechrau Cwpan y Byd.

Lles ac agweddau at ddysgu

Mae'r berthynas gadarnhaol, ofalgar ac anogol sy'n bodoli ymhlith disgyblion a rhwng staff a disgyblion yn gryfder yn yr ysgol. Mae bron pob un o'r disgyblion yn teimlo bod oedolion yn yr ysgol yn gofalu amdanynt, ac o ganlyniad, maent yn teimlo'n ddiogel a'u bod yn cael eu gwerthfawrogi. Maent yn garedig, yn gwrtais ac yn barchus tuag at oedolion, ac at ei gilydd. Er enghraifft, mae disgyblion hŷn yn eistedd â disgyblion iau yn ystod amser cinio i'w helpu a'u cynorthwyo. Mae bron pob un o'r disgyblion yn gwybod at bwy i droi am gyngor os oes unrhyw beth yn eu poeni ac maent yn hyderus y bydd staff yn ymateb ar unwaith ac yn ymdrin yn effeithiol ag unrhyw bryderon sydd ganddynt.

Mae bron pob un o'r disgyblion yn trin ei gilydd yn deg ac yn barchus. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn deall pwysigrwydd cynnal agwedd gadarnhaol tuag at eu gwaith a sut mae hyn yn eu helpu i oresgyn heriau yn eu dysgu. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gweithio'n dda yn annibynnol ac â'u cyfoedion mewn parau neu grwpiau i ddatrys problemau. O ganlyniad, maent yn datblygu'n ddysgwyr aeddfed ac annibynnol. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu medrau meddwl priodol a thechnegau i'w helpu i lwyddo a dyfalbarhau wrth gwblhau tasgau'n annibynnol. Er enghraifft, mae disgyblion yn defnyddio strategaethau fel 'Tri Cyn Fi' yn effeithiol i wneud cynnydd â'u tasgau. O ganlyniad, mae disgyblion ar draws yr ysgol yn datblygu gwydnwch a hyder wrth ddyfalbarhau â'u gwaith yn eu dosbarthiadau ac wrth gymryd rhan mewn tasgau ymarferol yn yr awyr agored.

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn teimlo bod arweinwyr yr ysgol yn gwrando arnynt a bod eu cyfraniad at fywyd ysgol yn cael ei werthfawrogi. Mae aelodau o'r amryw gynghorau ysgol yn falch o'u rolau ac yn cymryd eu dyletswyddau o ddifrif. Mae

cynrychiolwyr yn gwneud eu gwaith yn frwdfrydig trwy amrywiaeth o weithgareddau ac yn gwneud cyfraniad gwerthfawr at fywyd a gwaith yr ysgol. Er enghraifft, mae aelodau'r pwyllgor eco yn weithgar iawn o ran annog disgyblion i barchu amgylchedd yr ysgol a'r amgylchedd ehangach. Maent yn monitro'r defnydd o drydan a dŵr yn yr ystafelloedd dosbarth ac yn ailgylchu plastig a phapur. Mae'r amryw gynghorau ysgol a grwpiau llais y disgybl yn sicrhau bod disgyblion, staff a llywodraethwyr yn cael gwybod am eu gwaith trwy roi cyflwyniadau mewn gwasanaethau. Er enghraifft, paratôdd a rhoddodd 'Cyngor Diogelwch y Ffyrdd a'r Haul' gyflwyniad addysgiadol.

Mae gan bron bob un o'r disgyblion ddealltwriaeth gadarn o sut i gadw eu hunain yn ddiogel ar-lein ac mae ymweliadau gan swyddog cymunedol yr heddlu yn atgyfnerthu hyn. Er enghraifft, maent yn gwybod am bwysigrwydd diogelu eu gwybodaeth bersonol a rhoi gwybod i oedolyn am bryderon. Mae bron pob un o'r disgyblion yn siarad yn hyderus ag ymwelwyr am eu gwaith, eu hobiau a'u diddordebau. Mae'r rhan fwyaf ohonynt yn ymddwyn yn dda mewn gwersi ac o gwmpas yr ysgol yn ystod amseroedd egwyl. Maent yn deall rheolau'r ysgol, sef bod yn barod, bod yn barchus, bod yn ddiogel, ac yn cyfeirio atynt yn rheolaidd yn y dosbarth. Maent yn gwrando'n ofalus ar eu cyfoedion ac ar oedolion, ac mae'r rhan fwyaf ohonynt yn dal ati i ganolbwyntio'n dda, yn enwedig pan fydd tasgau o ddiddordeb iddynt.

Mae gan y rhan fwyaf o ddisgyblion ddealltwriaeth gadarn o bwysigrwydd bwyta ac yfed yn iach, ac maent yn deall effaith ymarfer corff ar eu hiechyd. Mae disgyblion iau yn esbonio pam mae'n fuddiol bwyta diet cytbwys, er enghraifft wrth gynllunio picnic iach. Maent yn cymryd rhan yn frwdfrydig mewn amrywiaeth o weithgareddau corfforol y tu mewn a'r tu allan i'r ysgol, sy'n cael effaith gadarnhaol ar eu lles a'u ffitrwydd.

Mae llawer o ddisgyblion yn datblygu i fod yn ddinasyddion moesegol a gwybodus trwy eu hymwybyddiaeth o degwch a chydarddoldeb. Maent yn parchu anghenion a hawliau pobl eraill fel rhan o gymdeithas amrywiol. Enghraifft dda o hyn yw'r gwaith a wnânt ar Martin Luther King a'u trafodaethau ar sail storïau a diwylliannau Affricanaidd a Charibiaidd. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn cyfrannu'n bwrpasol at yr hyn maent yn ei ddysgu ac yn cael dylanwad cadarnhaol ar bynciau dosbarth. Er enghraifft, maent yn elwa ar y cyfle i rannu eu diddordebau a'u syniadau trwy gyfrannu'n rheolaidd at wal 'Lliwiau'r Enfys'. O ganlyniad, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn cymryd rhan â brwdfrydedd a lefel uchel o ymgysylltiad wrth gwblhau eu 'tasgau' neu'u heriau.

Yn gyffredinol, mae disgyblion yn gwerthfawrogi ac yn ymateb yn effeithiol i adborth llafar gan oedolion i gyfoethogi eu dysgu a'i symud ymlaen. Fodd bynnag, mae eu gallu i fyfyrion ar eu gwaith, a'i wella, yn llai datblygedig.

Er bod pandemig COVID-19 wedi cael effaith negyddol yn genedlaethol ar bresenoldeb y llynedd, mae cyfradd presenoldeb yr ysgol dros yr un cyfnod gryn dipyn yn uwch na'r cyfartaledd. Mae'r cyfraddau presenoldeb hyd yn hyn yn parhau i fod yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol, ac mae hyn yn nodweddiadol gref yn yr ysgol.

Addysgu a phrofiadau dysgu

Mae gan arweinwyr weledigaeth glir ar gyfer gweithredu'r Cwricwlwm i Gymru yn Ysgol Carrog. Mae hyn wedi'i seilio ar werthoedd a rennir ar draws y ffederasiwn, fel

caeredigrwydd, chwilfrydedd a chreadigrwydd, sy'n amlwg ar draws darpariaeth yr ysgol. Mae staff yn cefnogi ei gilydd yn dda ac yn cymryd rhan mewn cyfleoedd dysgu proffesiynol gwerthfawr i ddatblygu ymagwedd y ffederasiwn tuag at addysgu a dysgu. O ganlyniad, mae arweinwyr, athrawon a staff cymorth yn cydweithio â'i gilydd yn llwyddiannus i drafod cynnydd a gwella arfer. Er enghraifft, maent wedi datblygu cydgyfrifoldebau dros arwain agweddau ar y cwricwlwm ar draws y ddwy ysgol yn y ffederasiwn. Mae hyn yn arbennig o effeithiol o ran datblygu agweddau fel iechyd a lles, sy'n cefnogi datblygiad emosiynol a chorfforol disgyblion yn dda. Er bod staff yn defnyddio geiriau ac ymadroddion Cymraeg yn rheolaidd yn ystod gweithgareddau, yn gyffredinol, nid yw cyfleoedd i ddisgyblion ddatblygu eu medrau Cymraeg wedi'u datblygu'n ddigonol.

Mae gan arweinwyr a staff gynlluniau sefydledig i gynorthwyo ag addysgu medrau llythrennedd, rhifedd a digidol. Maent wedi addasu eu trefniadau i adlewyrchu camau cynnydd y Cwricwlwm i Gymru. O ganlyniad, mae cynllunio'r ysgol ar gyfer addysgu a dysgu yn hyblyg ac yn rhoi ffocws priodol ar ddatblygu medrau disgyblion ar draws y cwricwlwm. Ar draws y ffederasiwn, mae staff yn rhoi ystyriaeth dda i bedwar diben y Cwricwlwm i Gymru wrth ddatblygu'r disgyblion yn ddysgwyr gydol oes annibynnol. Enghraifft effeithiol o hyn yw'r '50 o bethau i'w profi cyn i mi adael Ysgol Carrog', sy'n cynnwys amrywiaeth eang a gwerthfawr o brofiadau, wedi'u cynllunio i gyfoethogi bywydau'r disgyblion. Er enghraifft, mae staff yn annog disgyblion i ddatblygu i fod yn unigolion iach a hyderus trwy gymryd rhan mewn trafodaethau ag aelodau hŷn o'r gymuned a cherdded i fyny Bryn Owain Glyndŵr sydd gerllaw.

Mae darpariaeth ar gyfer dysgu sylfaen wedi'i seilio ar ystod eang o gyfleoedd cyfoethogol i ddatblygu medrau ac annibyniaeth disgyblion. Mae disgyblion yn ennill hyder trwy ystod o gyfleoedd dysgu y tu mewn a'r tu allan i'r ystafell ddosbarth. Mae staff yn cynnig ystod dda o weithgareddau ysgogol sy'n datblygu brwdfrydedd a medrau cydweithio disgyblion yn effeithiol.

Mae disgyblion Ysgol Carrog yn elwa ar fod yn rhan o gymuned glòs a chefnogol. Mae'r staff yn darparu cyfleoedd ystyrion i ddisgyblion ddysgu am hanes a thraddodiadau'r ardal. Roedd disgyblion Ysgol Carrog ac Ysgol Caer Drewyn yn rhan o brosiect lleol lle creodd y disgyblion waith celf wedi'i seilio ar ardal hyfryd Dyffryn Dyfrdwy. Roedd disgyblion o'r ddwy ysgol hefyd yn rhan o brosiect wedi'i seilio yn amgueddfa Corwen i ddathlu canmlwyddiant y Rhyfel Byd Cyntaf a'r milwyr lleol a gollodd eu bywydau yn ystod ymgyrchoedd gwahanol. Mae staff hefyd yn darparu cyfleoedd gwerthfawr i rieni a gofalwyr rannu eu medrau a'u harbenigedd â disgyblion i gyfoethogi eu dysgu.

Mae arweinwyr a staff wedi addasu eu dulliau addysgu yn unol â'r Cwricwlwm i Gymru. Ar draws yr ysgol, mae gan staff berthynas waith gref â disgyblion ac maent yn gosod disgwyliadau uchel. Maent yn defnyddio holi effeithiol ac adborth llafar yn dda i gefnogi a herio dysgu disgyblion. Mae rhediad da i weithgareddau ac mae disgyblion yn cael cyfleoedd rheolaidd i rannu eu syniadau â'u cyfoedion mewn paru a grwpiau bach. Fodd bynnag, mewn ychydig o weithgareddau, mae'r defnydd o daflenni gwaith yn cyfyngu ar gyfleoedd i ddisgyblion ymestyn eu syniadau.

Mae staff yn defnyddio ymagwedd dawel a chefnogol ac yn cynnal disgwyliadau uchel o ran ymddygiad disgyblion. O ganlyniad, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn parhau i ymgysylltu â'u dysgu am gyfnodau estynedig. Mae athrawon yn rhannu

bwriadau dysgu a meini prawf llwyddiant â disgyblion yn briodol. Mae hyn yn cynnig cyfleoedd addas i ddisgyblion fyfyrion ar eu dysgu yn ystod gweithgareddau. Fodd bynnag, nid yw athrawon bob tro'n darparu cyfleoedd addas i ddisgyblion fyfyrion ar eu gwaith a gwneud gwelliannau ar ôl cael adborth. O ganlyniad, nid yw disgyblion yn ymestyn eu gwaith hyd eithaf eu gallu bob tro.

Mae athrawon yn cynnig cyfleoedd i ddisgyblion awgrymu agweddau ar bynciau yr hoffent ddysgu amdanynt trwy'r dull 'Lleisiau'r Enfys'. Mae athrawon yn datblygu syniadau'r disgyblion yn weithgareddau dysgu annibynnol diddorol sy'n cynnig cyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion gymhwyso eu medrau mewn cyd-destunau difyr a heriol. Mae disgyblion yn dewis y gweithgaredd ar y lefel her sy'n briodol iddynt, yn eu barn nhw. Mae hyn yn datblygu eu hannibyniaeth yn llwyddiannus.

Mae arweinwyr yn datblygu eu hymagwedd tuag at asesu trwy fabwysiadu dull mwy effeithiol o olrhain cynnydd disgyblion. Mae hyn wedi'i seilio ar feini prawf cytûn ac yn canolbwyntio'n dda ar les disgyblion a'u hagweddau at ddysgu. Yn ogystal, gwna athrawon ddefnydd effeithiol o gyfoeth o wybodaeth ddefnyddiol wrth gynllunio'r camau nesaf ar gyfer dysgu disgyblion. Mae athrawon yn rhannu gwybodaeth yn rheolaidd gyda rhieni a gofalwyr am gynnydd a lles eu plant, sy'n eu helpu i ddeall sut gallant eu cynorthwyo gartref.

Gofal, cymorth ac arweiniad

Mae'r ysgol yn gymuned ofalgar, gynhwysol a chyfeillgar sy'n hyrwyddo pwysigrwydd ymddygiad da yn llwyddiannus. Mae perthnasoedd cadarnhaol yn nodwedd gref ar draws yr ysgol gyfan, ac mae hyn yn cyfrannu'n effeithiol at hapusrwydd a lles disgyblion. Mae staff yn cefnogi anghenion emosiynol a chymdeithasol y disgyblion yn eithriadol o dda trwy gynnig ymyriadau pwrpasol ac addas.

Mae bron pob aelod o staff yn darparu arweiniad effeithiol i helpu rhieni a gofalwyr i ddatblygu eu dealltwriaeth o sut i gynorthwyo'u plant. Mae nosweithiau gwybodaeth rheolaidd a'r berthynas agos rhwng staff a rhieni a gofalwyr yn allweddol i hyn. Maent yn cael eu croesawu i'r ysgol i gymryd rhan mewn gweithgareddau gyda'r disgyblion hefyd, fel gweithgareddau yn yr ardal natur awyr agored.

Mae gan yr ysgol drefniadau effeithiol ar waith i nodi, cynorthwyo a monitro disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol ar draws yr ysgol. Mae'r rhain yn cynnwys map clir o'r ddarpariaeth, proffiliau un dudalen defnyddiol a chynlluniau datblygu unigol sy'n amlinellu anghenion y disgyblion a'r cymorth angenrheidiol yn dda. Mae gan bob disgybl ei dargedau unigol ei hun a nodwyd gan yr athro mewn cydweithrediad â'r disgybl. Mae staff yn nodi'r disgyblion a allai elwa ar gymorth ychwanegol yn gynnar. Maent yn darparu amrywiaeth bwrpasol o ymyriadau sy'n helpu disgyblion i wneud cynnydd gwerthfawr mewn datblygu eu medrau llythrennedd a rhifedd yn ogystal â gwella eu lles. Er enghraifft, mae cymorth unigol ar gyfer disgyblion ag anghenion emosiynol yn eu helpu i deimlo'n ddigynnwrf yn yr ysgol a mwynhau eu dysgu. Mae'r pennaeth a'r Cydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol (CADY) yn rhoi pwyslais cryf ar weithio mewn partneriaeth ag asiantaethau allanol sy'n cynnig cymorth effeithiol i ddisgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol. Er enghraifft, maent yn gweithio'n dda â'r tîm iaith a lleferydd arbenigol i gefnogi medrau iaith disgyblion.

Mae gan yr ysgol drefniadau addas i hyrwyddo ymarfer corff a bwyta'n iach, fel bod y disgyblion yn deall pwysigrwydd dewis ffordd iach o fyw. Er enghraifft, mae'r disgyblion iau yn rhoi bwydydd iach a llai iachus mewn grwpiau ac mae'r disgyblion hŷn yn dysgu am bwysigrwydd organau iau yn greadigol gan ddefnyddio deunyddiau naturiol yn yr ardal awyr agored. Mae'r ardaloedd chwarae awyr agored a gweithgareddau allgyrsiol yn cynnig cyfleoedd buddiol ar gyfer ymarfer corff hefyd. Mae'r ysgol yn defnyddio swyddog cymunedol yr heddlu yn effeithiol i gynorthwyo disgyblion i ddatblygu eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o amrywiaeth o faterion diogelwch personol, gan gynnwys sut i gadw'n ddiogel ar-lein.

Mae athrawon yn darparu amrywiaeth o brofiadau gwerthfawr i hyrwyddo datblygiad moesol, ysbrydol a diwylliannol disgyblion. Maent yn darparu cyfleoedd buddiol i ddisgyblion fyfyrion ar faterion cyfoes a gwahanol grefyddau a diwylliannau mewn gwasanaethau a gweithgareddau dosbarth. Er enghraifft, maent yn ailadrodd hanes Iesu yn tawelu'r storm ac yn cymharu pererindodau â hanesion arbennig o brofiadau'r disgyblion eu hunain. Mae athrawon yn darparu cyfleoedd pwrpasol i ddisgyblion ddathlu eu treftadaeth a'u diwylliant Cymreig hefyd, o ddathlu bywyd Owain Glyndŵr, oedd â chysylltiadau cryf â'r ardal leol, i adrodd yn Eisteddfod yr Urdd a mynd ar ymweliadau preswyl i'r ganolfan awyr agored gyfagos a Chaerdydd.

Mae'r ysgol yn sicrhau bod disgyblion yn datblygu dealltwriaeth o gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant trwy ddarparu amrywiaeth o weithgareddau creadigol a diddorol. Er enghraifft, maent yn dysgu am fywyd yn Ghana ac yn trafod materion fel cydraddoldeb a thegwch yn y gymdeithas sydd ohoni trwy eu gwaith ar 'Mis Hanes Pobl Dduon'. Mae gan yr ysgol bartneriaethau gwerthfawr ag elusennau a'r gymuned ehangach, sy'n cefnogi dysgu disgyblion a'u dealltwriaeth o amrywiaeth a chynhwysiant. Mae disgyblion yn cymryd rhan mewn amrywiaeth o fentrau i hyrwyddo gwrthfwrto ac yn arddangos posteri a deunydd arall ar rinweddau cael ffrindiau da o gwmpas yr ysgol. Caiff hyn effaith gadarnhaol ar eu dealltwriaeth o bwysigrwydd gofalu am ei gilydd a gwybod y gwahaniaeth rhwng da a drwg. Mae darpariaeth yr ysgol yn sicrhau bod gan ddisgyblion ddealltwriaeth dda o'u hawliau.

Trwy alluogi disgyblion i arwain amryw weithgareddau yn eu grwpiau disgyblion, mae staff yn annog dysgwyr i ddod yn ddinasyddion gweithredol. Er enghraifft, mae'r 'Eco Gyngor' wedi creu gwesty trychfilod yng ngardd y mileniwm ac maent yn plannu blodau a llysiau i gyfoethogi amgylchedd yr ysgol. Trefnodd 'Cyngor Diogelwch y Ffyrdd a'r Haul' gystadleuaeth i ddylunio siaced neu ddilledyn a fydd yn eu cadw'n ddiogel yn yr awyr agored. Mae'r ysgol yn darparu arweiniad a chynghor effeithiol i ddysgwyr, sy'n codi eu dyheadau a dewisiadau gyrfa posibl yn y dyfodol, er enghraifft trefnu ymweliadau â phrifysgol leol i ddisgyblion a'u teuluoedd ddysgu mwy am eu gwaith.

Mae gweithdrefnau'r ysgol ar gyfer hyrwyddo presenoldeb da yn nodwedd gref yn y ddarpariaeth. Mae arweinwyr yn monitro presenoldeb yn drylwyr ac yn hyrwyddo presenoldeb da yn bwrpasol. Mae hyn yn cael effaith gadarnhaol ar bresenoldeb disgyblion sy'n cymharu'n dda â meincnodau cenedlaethol. Mae arweinwyr yn gosod disgwyliadau uchel ar gyfer diogelwch disgyblion ac wedi sefydlu diwylliant cryf o ddiogelu ar draws yr ysgol. Maent yn sicrhau bod pob un o'r staff yn deall ac yn hyrwyddo diwylliant diogelu'r ysgol yn effeithiol. Mae trefniadau'r ysgol i ddiogelu disgyblion yn bodloni'r gofynion ac nid ydynt yn peri pryder.

Arweinyddiaeth a rheolaeth

Mae Ysgol Carrog yn rhan o ffederasiwn ysgolion ag ysgol gyfagos, sef Ysgol Caer Drewyn ac mae'r pennaeth yn rhannu ei hamser arwain rhwng y ddwy ysgol. Mae arweinwyr ac athrawon o'r ddwy ysgol yn gyfrifol am agweddau amrywiol ar y ddarpariaeth ar draws y ffederasiwn. Mae hyn yn galluogi arweinwyr i wneud defnydd da o arbenigaeth ac arbenigedd staff i gefnogi dysgu ar y ddau safle. Mae'r pennaeth wedi gweithio'n ddiwyd gyda rhanddeiliaid i greu a chyfleu gweledigaeth glir ar gyfer y ffederasiwn, sy'n canolbwyntio ar sicrhau amgylchedd gofalgar ac anogol lle caiff disgyblion y cyfleoedd gorau i ddysgu. Lles staff, disgyblion a'u teuluoedd sydd wrth wraidd gwaith y ddwy ysgol. Mae'r pennaeth yn gosod disgwyliadau uchel ar gyfer cymuned yr ysgol gyfan ar draws y ffederasiwn, gyda phwyslais cryf ar staff y ddwy ysgol yn cefnogi ei gilydd i gyflawni'r deilliannau gorau posibl ar gyfer yr holl ddisgyblion.

Mae'r pennaeth a'r dirprwy benaethiaid wedi sefydlu ethos tîm cryf ar draws y ffederasiwn lle mae staff yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi, eu parchu ac yn derbyn gofal. Mae pob un o'r staff yn modelu a hyrwyddo gwerthoedd ac ymddygiad proffesiynol sy'n cyfrannu'n gadarnhaol at ddeilliannau disgyblion. Maent yn deall ac yn cyflawni eu rolau a'u cyfrifoldebau'n dda ac yn cefnogi agweddau pwysig ar waith y ddwy ysgol, er enghraifft trwy arwain ar feysydd dysgu a phrofiad a thrwy ymgymryd â rôl y CADY. Mae arweinwyr a staff yn barod i addasu ac esblygu eu darpariaeth yn effeithiol i ddiwallu anghenion eu dysgwyr. Maent yn sicrhau eu bod yn darparu cwricwlwm cyfoethog ac amrywiol sy'n ysgogi diddordeb disgyblion ac yn datblygu agweddau cryf at ddysgu. Mae hyn yn golygu bod bron pob un o'r disgyblion ar draws y ddwy ysgol yn gwneud cynnydd cryf yn eu dysgu ac yn dangos agweddau iach at ddysgu.

Mae aelodau o'r corff llywodraethol yn adnabod cymunedau'r ysgol yn dda iawn ac yn darparu cymorth a her effeithiol. Maent yn deall eu rolau a'u cyfrifoldebau'n dda ac yn gwybod beth yw'r cryfderau a'r meysydd i'w datblygu ar draws y ffederasiwn o ysgolion. Er bod pandemig COVID-19 wedi lleihau eu hymweliadau monitro a bugeiliol â'r ysgolion, maent yn parhau i ddarparu her briodol i arweinwyr ac yn cyfrannu'n effeithiol at benderfyniadau pwysig, er enghraifft wrth benderfynu ar dargedau presenoldeb priodol ar gyfer y ddwy ysgol, ar ôl ystyried data o flynyddoedd blaenorol i lywio eu penderfyniad. Mae'r corff llywodraethol yn sicrhau bod gan yr ysgol drefniadau cynhwysfawr i hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach.

Mae arweinwyr yn blaenoriaethu herio effaith tlodi ar gyrhaeddiad addysgol yn dda iawn. Mae hyn yn cynnwys darparu cymhorthdal ar gyfer ymweliadau preswyl ac ymweliadau eraill â lleoedd o ddiddordeb ar gyfer disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim a'r rhai o aelwydydd incwm isel. Mae'r ysgol yn chwarae rôl amlwg yn y gymuned ehangach ac yn gweithio'n dda ag asiantaethau eraill sy'n rhoi cymorth i ddisgyblion a'u teuluoedd. Er enghraifft, mae arweinwyr a staff yn gweithio ochr yn ochr â gweithiwr cyswllt teuluoedd yr awdurdod lleol i ddarparu cymorth sydd ei angen yn fawr i deuluoedd sy'n ei chael yn anodd cael deupen llinyn ynghyd. Yn ychwanegol, mae arweinwyr yn sicrhau bod staff yn cael ystod addas o adnoddau a dysgu proffesiynol i helpu cefnogi disgyblion a'u teuluoedd, er enghraifft trwy ddarparu cymorth ychwanegol i ddiwallu eu hanghenion lles ac emosiynol.

Mae arweinwyr a staff wedi sefydlu cysylltiadau cryf â rhieni a gofalwyr a'r gymuned ehangach, sy'n cael effaith gadarnhaol ar ddysgu a lles disgyblion. Pan fo'n bosibl, gwahoddir rhieni a gofalwyr i'r ysgol i gynorthwyo disgyblion a dysgu mwy am sut gallant gynorthwyo eu plant. Er enghraifft, aethant i'r ysgol yn ddiweddar i gefnogi dysgu awyr agored disgyblion drwy grefftâu bywyd gwyllt a gwneud pyllau dŵr bach i greu cynefinoedd i lyffantod.

Mae arweinwyr wedi sefydlu trefniadau pwrpasol i fonitro a gwerthuso gwaith y ddwy ysgol. Er bod pandemig COVID-19 wedi cyfyngu ar weithgareddau monitro, mae arweinwyr a staff wedi parhau i werthuso ansawdd y ddarpariaeth a'r safonau. Mae athrawon yn craffu ar lyfrau ar draws y ddwy ysgol ac mae'r pennaeth yn cynnal arsylwadau anffurfiol o addysgu a dysgu, yn ogystal â gwrando ar safbwyntiau a barn disgyblion, lle bo hynny'n bosibl. O ganlyniad, mae gan arweinwyr ddealltwriaeth gref o gryfderau'r ysgol a'i meysydd i'w datblygu. Er enghraifft, maent yn cydnabod bod angen gwella'r ddarpariaeth ar gyfer datblygu medrau Cymraeg disgyblion. Ceir cysylltiad clir rhwng canfyddiadau'r broses hunanwerthuso a blaenoriaethau dynodedig yr ysgol, sy'n cynnwys blaenoriaethau cenedlaethol pwysig fel y Cwricwlwm i Gymru. Er bod targedau a chymau gweithredu'r ysgol yn cysylltu'n briodol ag anghenion yr ysgol, nid yw arweinwyr yn nodi'n ddigon da pa feysydd sydd angen eu blaenoriaethu yn nhrefn eu pwysigrwydd.

Mae arweinwyr wedi creu diwylliant ac ethos cadarnhaol i hyrwyddo a chefnogi dysgu proffesiynol pob un o'r staff. Rhoddir pwyslais cryf ar sicrhau bod dysgu proffesiynol staff yn canolbwyntio ar addysgu a dysgu, yn ogystal â chefnogi anghenion emosiynol a lles disgyblion. Mae'r pennaeth yn cynorthwyo staff i ddatblygu eu gwybodaeth broffesiynol a'u medrau arwain hefyd, sy'n eu galluogi i arwain ar agweddau pwysig ar y ddarpariaeth. Mae hyn yn cael effaith gadarnhaol ar addysgu a dysgu ar draws y ffederasiwn, er enghraifft trwy ganiatáu athrawon ac arweinwyr i ddatblygu'r meysydd dysgu a phrofiad ar draws y ddwy ysgol.

Sail dystiolaeth yr adroddiad

Cyn yr arolygiad, mae arolygwyr:

- yn dadansoddi deilliannau o'r holiadur i rieni / gofalwyr a'r holiadur i ddisgyblion, ac yn ystyried barn athrawon a'r corff llywodraethol trwy eu hymatebion i'w holiadur

Yn ystod yr arolygiad, mae arolygwyr fel arfer:

- yn cynnal cyfarfod â rhieni / gofalwyr i glywed eu barn am yr ysgol a'i heffeithiolrwydd
- yn cyfarfod â'r pennaeth, y llywodraethwyr, uwch arweinwyr ac arweinwyr canol (lle bo hynny'n briodol) ac athrawon unigol i werthuso effaith gwaith yr ysgol
- yn cyfarfod â disgyblion i drafod eu gwaith, gwranddo arnynt yn darllen a chael eu barn am agweddau amrywiol ar eu hysgol
- yn cyfarfod â grwpiau o ddisgyblion mewn rolau arwain, fel cynrychiolwyr y cyngor ysgol a'r pwyllgor eco
- yn ymweld â sampl eang o ddogfenniadau, gan gynnwys grwpiau cymorth dysgu ac yn ymgymryd ag amrywiaeth o deithiau dysgu i arsylwi disgyblion yn dysgu ac i weld staff yn addysgu mewn amrywiaeth o leoliadau, gan gynnwys ystafelloedd dosbarth, grwpiau cymorth ac mewn ardaloedd awyr agored
- yn ymweld â'r ganolfan adnoddau arbenigol yn yr ysgol i weld dysgu'r disgyblion, lle bo'n briodol
- yn arsylwi ac yn siarad â disgyblion amser cinio ac amser egwyl, ac mewn sampl o glybiau ar ôl ysgol, lle bo'n briodol
- yn mynychu gwasanaethau ac addoli dyddiol ar y cyd
- yn edrych yn fanwl ar brosesau hunanwerthuso'r ysgol
- yn ystyried cynllun gwella'r ysgol ac yn edrych ar dystiolaeth i ddangos pa mor dda mae'r ysgol wedi bwrw ymlaen â gwelliannau a gynlluniwyd
- yn craffu ar amrywiaeth o ddogfennau'r ysgol, gan gynnwys gwybodaeth am asesu a chynnydd disgyblion, cofnodion cyfarfodydd staff a'r corff llywodraethol, gwybodaeth am les disgyblion, gan gynnwys diogelu disgyblion, a chofnodion hyfforddiant a datblygiad proffesiynol staff

Ar ôl yr arolygiad ar y safle a chyn cyhoeddi'r adroddiad, mae Estyn:

- yn adolygu canfyddiadau'r arolygiad ochr yn ochr â'r dystiolaeth ategol gan y tîm arolygu er mwyn dilysu, safoni a sicrhau ansawdd yr arolygiad

Copïau o'r adroddiad

Mae copïau o'r adroddiad hwn ar gael gan yr ysgol ac ar wefan Estyn (www.estyn.llyw.cymru)

Lluniwyd yr adroddiad hwn yn unol ag Adran 28 Deddf Addysg 2005.

Cymerwyd pob rhagofal posibl i sicrhau bod y wybodaeth yn y ddogfen hon yn gywir adeg ei chyhoeddi. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu sylwadau ynglŷn â'r ddogfen hon/cyhoeddiad hwn at:

Yr Adran Gyhoeddiadau

Estyn

Llys Angor, Heol Keen

Caerdydd

CF24 5JW neu drwy anfon e-bost at cyhoeddiadau@estyn.llyw.cymru

Mae'r cyhoeddiad hwn a chyhoeddiadau eraill gan Estyn ar gael ar ein gwefan:

www.estyn.llyw.cymru

Cyfieithwyd y ddogfen hon gan Trosol (Saesneg i Gymraeg).

© Hawlfraint y Goron 2023: Gellir aildefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y caiff ei aildefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl yr adroddiad penodol.

Dyddiad cyhoeddi: 27/01/2023